

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Jei rinksiesi lengviausią kelią, visus muzikinius everestus gali pamiršti

2012-02-06

ŽURNALAS: Kelionė su Bernardinai.lt

TEMA: Muzika

AUTORIUS: Lukas Geniušas

DATA: 2012-02

Jei rinksiesi lengviausią kelią, visus muzikinius everestus gali pamiršti

Lukas Geniušas

Lietuvos muzikai, Lietuvių pianistai

Keturių kartų muzikų šeimoje gimęs 21-erių Lukas Geniušas, be daugelio pianistų konkurso trofėjų, – jau ir tarptautinio F. Chopino pianistų konkurso Varšuvoje, Lenkijoje, sidabro medalio laimėtojas. Nors ir laikomas vienu perspektyviausiu jaunuju pianistu Europoje, tačiau Maskvoje užaugęs ir studijuojantis Lukas sako, kad svarbiausia yra nuolatos sau kelti vis sudėtingesnius uždavinius ir irtis į priekį...

Nuo kada pradėjai rimtai domėtis muzika ir supratai, kad būtent ji yra Tavo didysis pašaukimas?

Visada gyvenau tik vienu dalyku – muzika. Augau juk „sanitarinėmis“ sąlygomis! Mane supo klasikinė muzika, ir tikrai ne bet kokia, o tik ypač profesionali ir prasminga. Nežinau, ar tai buvo užkoduota genuose, ar meilė fortepijoninei muzikai kryptingai augo nuo mažiausių dienų. Nors fortepijonu groju nuo penkerių, tačiau pastaruosius septynerius metus muzika mane labai rimtai ir aistringai užplūsta kasdien.

Žinoma, domiuosi daug kuo, tačiau tuos kelerius metus mane vienaip ar kitaip domina viskas, kas yra susiję su muzika. Tačiau domiuosi ne vien tik klasikine muzika, kaip daugeliui atrodo, klausau ir roko, ir elektroninės muzikos, ir pačių įvairiausių žanrų. Esu atviras visiems naujiems signalams, kurie ateina iš išorės, taip pat ir džiazui. Čia jau iš tėvo paveldėta. Kaip ir paveldėtas tas preciziškas išrankumas ne bet kokiai muzikai. Iš esmės nežinau, kas yra popsas. Negaliu lankytis tokiose vietose, kuriose garsiai grojama ši ar kita beprasmė ir neįdomi muzika. Taip galbūt ir yra todėl, kad

augau toje muzikų aplinkoje, kurioje vertinama tik kokybė. Juk kai įgyji tokį skonį, kurį labai sunku iš savęs išmušti, net pradedi jausti alergiją paviršutiniškai muzikai.

Tačiau viskas formavosi pamažu – tai neprasidėjo nuo vaikystės. Tik tuo metu, kai pats pradėjau žavėtis muzika, tada supratau, kas mane rimtai domina ir kieno dėka mano muzikinis skonis yra būtent toks ir ne kitoks. Taip pamažu susiformavo tas muzikos spektras, kuris man yra labiau priimtinas, ir tas, kurio priimti niekaip negaliu.

Muzikinį skonį ir tą garsų spektrą Tau formuoja ir pasirinktos studijos Maskvos valstybinėje P. Čaikovskio konservatorijoje, kurioje mokėsi ir Tavo tėvai. Kaip sekasi suderinti intensyvių koncertų tvarkaraštį su studijomis?

Esu ketvirtakursis profesorės Veros Gornostajevos fortepijono klasės studentas. Šiuo metu jau yra praėjęs intensyviausias studijų laikotarpis, nes antrame ir trečiame kurse paprastai būna daugiausia paskaitų ir įvairiausių disciplinų.

Dar pernai iškilo didelė problema, kai laimėjęs Fryderyko Chopino konkursą įgijau galimybę koncertuoti įvairiuose pasaulio scenose. Tokių rimtų pasiūlymų tiesiog negalėjau atsisakyti. Jei tai būčiau padaręs, tada tikriausiai būčiau visiškai kvailys. Siekiant profesionalaus tobulėjimo ir rimtos karjeros, tokių pasiūlymų nederėtų atsisakyti.

Be jokios abejonės, man mokslai yra reikalingi ir labai svarbūs. Tačiau nesureikšminu diplomo. Labai svarbus veiksnys – tai iš anksto nusistatyta individuali mokymosi kryptis, asmeniniai siekiai ir tikslai. Pavyzdžiui, tokių pasiūlymų koncertuoti, kuriuos gaunu dabar, gali juk ir negauti pabaigęs konservatoriją, o diplomą anksčiau ar vėliau vienaip ar kitaip pasieks tave...

Pamenu vieną iš pirmųjų Tavo koncertų Lietuvoje. Tada Tau buvo 19 metų, ir Šv. Kotrynos bažnyčioje atlikai vieną iš Ludvigo van Beethoveno sudėtingų sonatų. Tave pristatęs tėtis – Petras Geniušas – užsiminė, kad jau senokai jį pralenkei savo grojimu... Ką Tau reiškia pirmieji įvertinimai ir artimųjų pripažinimas?

Tiesą sakant, tada buvau laimėjęs tik keletą tarptautinių konkursų... Dar nesijaučiau ko nors vertas, kažkuo ypatingas, o tuo labiau išskirtinis. Aišku, malonu, kai artimieji vertina, juo labiau tokie kaip tėvai, kurie profesionalūs ir reiklūs pianistai. Tačiau gyvenimas pirmiausia pasikeitė po F. Chopino konkurso. Juk niekas Lietuvoje to nebuvo pasiekęs iki manęs. Nenoriu pūstis ir sakyti, kad viskas, čia jau mano gyvenimo olimpas. Tačiau čia yra rimtas įvertinimas, kurį asmeniškai vertinu.

O dėl tėčio tuo metu ištartų žodžių, galiu pasakyti tik tiek, kad tai buvo nuoširdus manęs įvertinimas ir viešas pripažinimas. Jokių būdu tai neturėjo nieko bendro su kažkokiais komerciniais siekiais ar turint tikslą mane išpopuliarinti, kaip daugelis galėjo pamanyti. Žinau, kad jis taip sakydamas turėjo mintyje vien tik mano muzikinį išprusimą, kuris tuo metu sparčiai augo. Tačiau aš pats asmeniškai tuo metu dar nelaikiau savęs tokiu didžiu muzikantu, kaip mane įvardijo tėtis.

Kaip pasikeitė gyvenimas po F. Chopino konkurse laimėtos antrosios vietos? Esi vienintelis lietuvis taip aukštai įvertintas tokio pasaulinio masto pianistų konkurse, juo labiau kad prieš daugiau nei metus surengtas jubiliejinis konkursas Varšuvoje buvo

išskirtinis, sulaukęs daug dėmesio ir net neaiškių skandalų.

F. Chopino konkursas kardinaliai pakeitė mano gyvenimą. Be jokių pasigyrimų ar kažkokio ambicingumo galiu drąsiai pasakyti, kad šis konkursas yra vienas didžiausių pianistų konkursų visame pasaulyje. Nors jis vyksta Lenkijoje, Varšuvoje, tačiau tai yra vienas labiausiai vertinamų konkursų. Tai neabejotinai didelę reikšmę turintis renginys kiekvienam pianistui, nesvarbu, ar tai būtų laimėtojas, ar pralaimėtojas. Šis kas penkerius metus organizuojamas konkursas vienaip ar kitaip keičia kiekvieno ten dalyvavusio gyvenimą.

Taip, šis konkursas buvo ne tik išskirtinis, dėl kompozitoriaus 200-ųjų gimimo metinių, tačiau jį kiek daugiau išgarsino ir skandalas dėl pirmosios vietos laimėtojos, atlikėjos iš Rusijos – Julianos Avdejevos. Norėta pirmąją premiją skirti austrų pianistui ir mano geram bičiuliui Ingolfui Wunderiui, kuris su manimi pasidalijo antrąja vieta.

Nežinau, kaip apibūdinti ten vykusius neramumus. Galbūt tai yra kažkokių neaiškių peripetijų dariniai. Dažnai tokio masto konkursuose yra įprasta viską išpūsti ir nusukti šou verslo link. Šiuo atveju toks konkursas suteikia žymumą – tai pasaulinės visuomenės intereso objektas. Juk jam pasibaigus pradeda plaukti skirtingų šalių koncertinių ir meno agentūrų pasiūlymai, todėl gal ir natūralu, kad viskas pernelyg emocionali.

Kas yra sunkiau dalyvaujant tokio lygio konkurse – pasiruošimo etapas ar įtampa, su kuria daugiau ar mažiau susiduriama visą mėnesį įtemptai gyvenant konkurso režimu?

Prieš šį konkursą rengiausi kasdien, tačiau tik atvažiavęs į Varšuvą neaptikau ten tokios įtampos, kaip tikėjausi. Turėjau tam tikrų minčių, nusiteikimo, kas manęs ten gali laukti. Nežinau, kodėl tos įtampos nebuvo, gal todėl, kad buvau gerai pasiruošęs, ir to beveik nepajutau. Paskutinius dvejus metus prieš konkursą grojau vien tik Chopiną.

O gal ir todėl, kad visa administracija ir patys dalyviai sukūrė labai draugišką bei jaukią atmosferą. Tą mėnesį, kurį ten gyvenau, tai buvo ne kaip koks baisiausias mėnuo mano gyvenime, tačiau kasdien vyko draugiškas ir labai gyvas laikotarpis – tai buvo ryškus, spalvingas mėnuo.

Tačiau juk įtampos klasikinėje muzikos scenoje yra sudėtinga išvengti. Juo labiau kad buvai apsuptas ambicingų ir labai profesionalių bendraamžių...

Žinoma, kad konkurencijos neišvengsi. Užkulisinių kalbų buvo ir bus. Apie mane nuolat prikuria visokių nebūtų dalykų. Pavyzdžiui, kad Geniušų šeima prastūmė savo vaiką, ar kad močiutė (prof. Vera Gornostajeva) padeda patekti į konkurso finalus ir panašiai.

Tačiau skubu nuvilti, nes tokiame pasauliniame konkurse kaip F. Chopino, kad ir kokia garsi Lietuvoje muzikų Geniušų giminė būtų, ten nieko nenulemtų, net ir labai norėdama absoliučiai jokios įtakos nepadarytų.

Maskvoje įtampa yra didesnė dėl Maskvos valstybinėje P. Čaikovskio konservatorijoje dirbančios mano močiutės profesorės Veros Gornostajevos ir mamos, taip pat

profesorės, pianistės Ksenijos Knorre. Kalbant apie močiutę – tai yra labai svarbus ir įtakingas žmogus Maskvos muzikiniame gyvenime, todėl dėl šito visada turėjau problemų. Tenka nuolatos įrodinėti, kad esu vertas to pripažinimo, kurį užsitarnavau ne tik Maskvoje, bet ir svetur.

Kita vertus, galbūt taip dar ir geriau, juk turiu puikią progą kiekvieną dieną įrodyti kitiems, jog manęs niekas neprastūmė, kad dėl visko sąžiningai kovojau. Daugelis trokšta kurti sąmokslų teorijas, tad įpratau ir į tai dėmesio kreipti vis mažiau. Juk yra ką veikti, tad nebeturiu laiko net reaguoti ar susimąstyti apie tokius pareiškimus.

Bet vis dėlto močiutė – profesorė Vera Gornostajeva – yra pagrindinė mokytoja ir patarėja. Kokią įtaką, pradedant pianisto kelią, padarė Tavo tėvai, profesionalūs visame pasaulyje žinomi pianistai?

Be jokios abejonės, pirmiausia esu dėkingas močiutei. Tik jos pastangos ir kantrybės dėka galiu dėtauti tau, ką dabar turiu. Ji lyg mano obertonas, pagrindinė nata, nuo kurios viską pradėjau. Tėtis yra mano navigatorius. Su juo kartu mus sieja artimas ir labai glaudus ryšys. Mėgstame labai gyvai aptarti visas pianistų pasaulyje vykstančias aktualijas. Tėtis suformavo mano muzikinį skonį, padarė didžiulę įtaką. Ir ne tik kaip žmogus, bet ir kaip įdomus atlikėjas, mokantis improvizuoti ir turintis didelę sukauptą pianisto patirtį, iš kurios turiu ko pasisemti.

O mano mama – tai pirmiausia dar vienas puikus ir man labai svarbus žmogus – profesorė, puiki muzikė ir atlikėja. Mama stebėjo kiekvieną mano sugrotą gaidą, buvo šalia, kai pradėjau žengti pirmuosius atlikėjo žingsnius. Todėl ypač pasitikiu mama, nes ji žino apie mano, kaip atlikėjo, ypatybes beveik viską.

Žinoma, dar yra ir tokių žmonių, kurių niekas nežino, tačiau jie man pataria, duoda kryptį, naujų impulsų, atveria naujų erdvių muzikos pasaulyje, kad galėčiau eiti į priekį, tobulėti...

Pavyzdžiui, vienas iš tokių žmonių yra rusų kompozitorius Leonidas Desiatnikovas. Aš išaugau žavėdamasis juo. Mėgstu pas jį nuvažiuoti, dabar jis gyvena Sankt Peterburge, visada laikiau jį tiesiog genialiu žmogumi. Jo nuomone aš labai pasitikiu, jis didžiulis intelektualas, estetas. Taigi esu apsuptas ne tik gerų, tačiau ir įdomių žmonių, profesionalų, tai įkvepia.

Ar tiesa, kad, be įkvėpimo ir nedidelės sėkmės, pianistui reikia ir daug bei alinančiai groti? Tad kiek valandų per dieną praleidi prie fortepijono?

Į šitą klausimą galiu atsakyti, kaip ir daugelis. Atrodytų, kad tikslaus atsakymo nėra. Tai priklauso nuo to, kokios sąlygos supa, kokia aplinka, ir šiaip, kas tuo metu dedasi tavo gyvenime. Pavyzdžiui, neseniai koncertavau Italijoje. Diena prasidėjo nuo įsėdimo į vieną traukinį, tada – į dar vieną, galiausiai – į lėktuvą, ir taip jau išėjo, kad visą dieną praleidau keliaudamas, tad pagroti nori nenori negali niekaip, nors ir labai reikia. Bet kuriuo atveju visada stengiuosi bent dvi, tris valandas per dieną rimtai prisėsti prie fortepijono. Tada lengviau gyventi, nusiraminau, atsipalaiduojau.

Žinoma, būna ir tokių momentų, kai negaliu groti mažiau nei septynias valandas, nes kitaip nespėsiu paruošti naujos programos. Privalau išmokti naujus kūrinus. Žinoma,

išmokti gerai groti nėra taip sudėtinga, kaip gali atrodyti, sunkiausia yra surasti savo interpretacijas, požiūrį į grojamą muziką. Tai procesas, kuriam reikia ieškojimų.

Tad likus dviem savaitėms iki koncerto neturi kito pasirinkimo, tiesiog sėdi, ieškai, net dar ilgiau nei tas septynias valandas. Neslėpsiu, egzistuoja ir paprasčiausias būdas, pasirinkti puikiai išmoktą ir daugelį kartų grotą programą ir nesukti dėl nieko sau galvos. Tačiau esu įsitikinęs, kad jei rinksiesi paprasčiausią kelią, nieko ir nepasieksi... O jei rinksiesi lengviausią kelią, visus muzikinius everestus gali pamiršti.

Atrodo, kad sunkesnę kelią pasirenki ir pradėdamas koncertą. Kalbu apie tai, kad, vos įžengęs į sceną, be jokių reveransų, pauzių, kėdės taisymosi, dažniausiai itin staigiai pradedi kūrinį. Kodėl?

Galiu paaiškinti. Tai mano psichologinis triukas, metodas kovojant su sceniniu jauduliu. Tas išėjimas į sceną ir pradėjimas groti, kad nespėtum suvokti, kaip tau yra baisu. Galima net ilgiausius traktatus apie tai rašyti, kaip jaučiasi jaunas pianistas, kada reikia lipti į sceną. Nežmoniškai bijau. Todėl ir naudoju šį būdą, taip paprasčiau ir greičiau gali pasinerti į muzikinį procesą. Tu gali užsimiršti ir sau ramiai išgyventi muziką.

Kiti naudoja šį triuką, norėdami sužavėti publiką, tačiau mano atveju, kaip ir sakiau, tikrai ne tai...

Daug koncertuodamas tikriausiai susiduri su pačiomis įvairiausiomis situacijomis. Esu girdėjusi, kad kažkada vos ne tiesiai iš autobuso įbėgai groti į salę, ir tai nesutrukdė puikiai atlikti kūrinį. Kokių nenumatytų situacijų nutinka scenoje?

Neseniai grojau Sankt Peterburge, Didžiojoje salėje, ir ten buvo vienas kuriozas. Grojau antrą dalį iš trečios Chopino sonatos. Tai buvo laidotuvių maršas, ir staiga per vidurinę epizodą turiu padaryti prasminę pauzę. Tai kūrinio dalis, kurioje tarsi nužvelgiama siela iš viršaus ir apmąstoma mirties koncepcija, laidotuvių situacija. Staiga, tik man nuspaudus paskutinį kūrinio dalies akordą, pradeda aidėti kažkokio pono telefonas. Atsiprašau už pasakymą, bet tai buvo tokia idiotiška melodija. Tada aš sustojau ir pusę minutės negrojau, aišku, ta prasminė pauzė negali būti tokia ilga kūrinyje, tačiau ją užtęsiau ir tarsi palaukiau, kol baigs skambėti telefonas. Buvo taip juokinga, nes salėje šaižiai aidėjo ta melodija. Jai pasibaigus, rimtu veidu vėl grojau kitą kūrinio dalį. Paskui pagalvojau, kad tas ponas sulaukė priekaištingų žvilgsnių, tačiau ką padarysi. Buvo visai smagu toliau groti...

Ar skiriasi jaudulys grojant Lietuvos publikai ir grojant Rusijoje? Jauti ryškius kultūrinius skirtumus tarp šių šalių?

Nesu linkęs sureikšminti publikos. Žinoma, miela groti Lietuvoje, gera, kai pakviečia. Svarbiausia – gerai pagroti, atiduoti visą save, pasidalinti savo menu...

Dėl kalbos jaučiuosi savas Lietuvoje, tačiau, matydamas kai kurias peripetijas čia, jaučiuosi kaip užsienietis. Daugėja tų man nesuprantamų kultūrinių dalykų, kuriuos nupasakoja tėtis. Trūksta objektyvumo. Mes galime įvardyti konkrečius rezultatus, kad, tarkime, trūksta kultūros vadybos, savų menininkų puoselėjimo ir gerų sąlygų jiems sudarymo. Mane pradeda stebinti galbūt lietuvių mentalitetas. Lietuvoje jis yra

šiek tiek siauresnis nei kitur. Neturiu teisės sakyti, kad čia daug provincialumo, tačiau pas mus yra įprasta savus skriausti, o kitus iškelti. Kalbu ne tik apie kažkokius atlygius, tačiau apskritai apie nemokėjimą įvertinti savų kitų kontekste.

Pas mus yra didesnė gėda užsienio žvaigždei sumokėti mažiau, nes jis pratęs prie didelių honorarų, nei per daug sumokėti savam atlikėjui. Dėl šito man tikrai yra liūdna. Galbūt todėl ir išvažiuoja daugelis Lietuvos talentų ieškoti pripažinimo ir įvertinimo.

Kai man tėtis papasakojo, kad atvykus vienai tokiai užsienio žvaigždei, į sceną išėjusi koncerto vedėja kelis kartus pabrėžė, kad reikia išsijungti mobiliuosius telefonus, nes mums reikia gerai pasirodyti prieš žvaigždę. Na, man tai jau yra groteskiška ir taip provincialu.

Provincijoje sunku apsisaugoti ir nuo tam tikrų kontroversijų, apkalbų. Po pripažinimo Chopino konkurse pradėta kalbėti, jog turėtum pasirinkti ateityje, kokiai šaliai atstovauji – Rusijai ar Lietuvai. Kaip pats vertini tokį spaudimą ar susidūreį su tuo tiesiogiai?

Taip, pastebėjau spaudoje tuos visus niuansus, neva jau atėjo metas pasirinkti, apsispręsti, net prisipažinti, kas man mieliau ir artima. Man atrodo, šios diskusijos labai kvailos, ir visos formuluotės žiniasklaidoje šia tema mane kiek erzina. Visada sakiau ir sakysiu, kad jeigu manęs Lietuvai reikės – visada jai atstovausiu. Man yra labai keista, kai Lietuvoje aidi replikos, kad aš turėčiau sakyti, jog esu gryniausias lietuvis, ir viskas. Nors, tiesą sakant, čia koncertuoti mane kviečia mažiausiai. O aš su malonumu noriu groti Lietuvoje, tačiau niekam to pernelyg nereikia. Kad būčiau kažkokiu pasididžiavimo objektu, nacionaline vertybe, pirmiausia turėčiau čia, Lietuvoje, ir pasireikšti. Koncertuodamas įvairiose pasaulio valstybėse nuolat pabrėžiu, jog esu lietuvis, niekada to neslėpiau ir neslėpsiu, mano pavardė yra lietuviška, ir jos tikrai neketinu keisti. Aš labiau norėčiau kultivuoti daugiau savo lietuviškumą kalbos prasme. Pradedu jausti, kad darosi vis sunkiau mintis reikšti lietuviškai.

Tačiau aš negaliu neigti ir savo rusiškų šaknų, ypač muzikinės rusiškosios fortepijono mokyklos įtakos. Mane juk suformavo muzikinė rusų kultūra, kuri yra labai stipri, į kurią aš esu nuo pat mažų dienų įtrauktas. Lietuvoje nėra stiprios fortepijoninės mokyklos, todėl labai natūralu, kad aš atstovauju Rusijos fortepijono mokyklai, kaip kultūros reiškiniui.

Manau, kad būtų nesąžininga, jei prie mano pavardės būtų parašyta vien tik Lietuva. Juk tai būtų melas. Man tikrai netrūksta patriotizmo, lietuviškumo, tačiau man keista, jog Lietuvoje kyla tokių kalbų dėl tautybės, tuo tarpu pasaulyje tai yra priimamas kaip natūralus dalykas.

F. Chopino konkursas iškėlė kartelę ypač aukštai, ar nebaisu, jog gal kiek ir per anksti užgulė tokia šlovė, kad gali būti labai sunku tą kartelę dar aukščiau pakelti?

Dabar, gavęs antrosios vietos premiją Chopino konkurse, rizikuočiau labai stipriai, jei staiga imčiau ir lyg niekur nieko dalyvaučiau kokiame stambiame konkurse. Kiekvienas didžiulio masto renginys, konkursas man jau bus pažymėtas Chopino antrosios vietos antspaudu, tad muzikinė kova tampa jau nuožmesnė. Chopino

konkursas - tai sąmoningas atlikėjo įtraukimas į lenktynes, kuriose negali sukti į šalį. Bent menkiausiai suklysti ar groti tik šiaip sau, kad pačiam būtų gera, jau paprasčiausiai nebebus įmanoma.

Žinoma, jei mokėčiau save „prastumti“, kaip dabar yra ypač populiaru, galėčiau naudotis ta šlove ir antrąja vieta, kurią gavau konkurse ir taip užsitikrinti finansinį stabilumą labai ilgam laikui. Vienaip ar kitaip, tai didelė žymė gyvenime, tačiau nenoriu tuo naudotis ir nustoti siekti dar daugiau. Nesu toks žmogus, kuris moka prisiderinti prie konjunktūros. Vis dėlto šiuo metu apie naujus stambius pasaulinio masto konkursus dar nesinori galvoti, o juo labiau pakvietimų koncertuoti yra labai daug.

Kalbino Dalia Raukytė